

Mindenki hadtudománya, 2015. december 10.

A háború antropológiája – törzsek háborúja, gerilla-háború

Jobbágy Zoltán alezredes

Az ezredforduló konfliktusai és háborúi, a NATO öszhaderőnemi műveletei egyértelműen bebizonyították, hogy kizárólag katonai erő alkalmazásával és fegyverrel nem lehet tartós eredményt elérni. Az antropológia, mint tudomány egyértelműsíti, hogy háborúk mindig egy adott közösségekben, társadalmi folyamatokként zajlanak, amit az egyének, a különböző kis- és nagyközösségek befolyásolnak. Tekintettel az elmúlt 200 év aszimmetrikus konfliktusai eredményeinek összehasonlítása során nyilvánvalóvá vált veszélyes tendenciára, a gyengébb fél tevékenységét egyre inkább átható és egyre könnyörtelenebbé váló vallásosságra, a globalizált világban a saját helyét kereső NATO-t képező fejlett országok működési elveinek folyamatos elerőtlenedésére, a technológiai fölény jelentette átmeneti és gyorsan elkopó előny nyilvánvalóvá válására, a háború és a társadalmi folyamatok közötti összefüggés antropológiai alapú vizsgálata kiemelt fontosságú. Clausewitz, a háború neves porosz teoretikusa a háborút a társadalmi folyamatok eredményeként értelmezve különbséget tett a művelt és a műveletlen népek között vívott háborút illetően. Szerinte a művelt népek háborúi kevésbé kegyetlenek és rombolók, aminek oka a társadalmi állapotokban, az államok belsejében és az államok között meglévő kapcsolatokban rejlik. Ennek megfelelően a háborúban megkülönböztetett ellenséges érzületet és ellenséges szándékot. A Clausewitz által műveletlen, azaz primitív népeknek nevezett emberi közösségek háborúi a kezdetektől fogva jelen voltak a legkülönbözőbb antropológiai munkákban. Ennek ellenére meglepő, hogy a háború sokáig nem képezte komoly antropológiai kutatások tárgyát, a vonatkozó információ nem került rendszerezésre, nem történtek kísérletek az ismeretek általánosítására, a művelt és műveletlen népek háborúinak összehasonlítására, összekapcsolására. A háború antropológiája és a primitív háborúk vizsgálata fontosságának egyik legfőbb oka, hogy minden társadalmi haladás ellenére a világ nagy része úgy él állami keretekben, hogy annak nem aktív részese. Százmilliók élnek a társadalmak különböző szegmenseiben olyan törzsi kötelékekben, amiket nem lehet politikai entitásként értelmezni. Ennek közvetlen velejárója, hogy az általuk megvívott háborúk sok szempontból hasonlítanak az antropológusok által vizsgált primitív háborúkra. Fontos ezekkel a háborúkkal kapcsolatban még megjegyezni, hogy az emberi történelem során a háborúkat alapvetően államtól eltérő emberi közösségek, hadseregektől eltérő társadalmi szervezetekkel és katonáktól eltérő fegyveresekkel vívták meg. Ezen

háborúk sokszor döntő ütközeteket nélkülöző, elhúzódó konfliktusok voltak, amiket a szemben álló felek korlátozott célokért és korlátozott eszközökkel vívtak, és természetes jelenséggé a mindennapok részeként értelmezték. A művelt népek alapvetően politikai jellegű, politikai célokért katonai eszközök alkalmazásával megvívott háborúitól eltérő módon ezek a háborúk az abban résztvevők túléléséhez szükséges brutális mechanizmusokként működtek.